

Către cititorii noștri

Karl Kraus a fost vedeta culturală (astăzi am zice, mediatică) a Vienei, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, până la începutul anilor 1930. A scris singur o revistă, *Facla*, anticipând astfel blogul de azi. A susținut conferințe, a stârnit polemici, a fost admirat, antipatizat, până la urmă, a fost uitat. Michael Hofman îl aduce cu acuitate în actualitate, în articolul cu care deschidem acest număr.

O viață închinată unei idei urmărite până în pânzele albe, prin toate mijloacele, ne este relatată de Carlos Fraenkel. Bunicul său brazilian a fost un comunist pur și dur, dar nici fanatic, nici lipsit de spirit critic. Torturat și eliminat, astăzi este recuperat. Multe reconsiderări au în spate dorința unei legitimități.

Vera Molea trece în revistă turneele trupelor de teatru franceze în Țările Române și ne arată cum „ploconirea în fața Occidentului” a fost curând înlocuită printr-o receptare critică, de mare exigență estetică.

De ce a tradus Czesław Miłosz *Cum vă place* de Shakespeare? A văzut el în exilul guvernului polonez la Londra o similitudine cu refugiul ducelui legitim din piesă în pădurea din Ardeni? Și-a renegat traducerea, aclamată de atâția alții. Ea rămâne, însă, viabilă, pentru a sublinia decizia polonezilor de a face din Shakespeare contemporanul lor (vezi celebra carte a lui Jan Kott).

Veți fi probabil surprinși de aglutinarea într-o singură secțiune a „artei” și „economiei”. Ne-au interesat relațiile dintre cele două câmpuri culturale, rareori corelate între ele. Iolanda Malamen schițează un portret atașant al pictorului Sorin Ilfoveanu, ale cărui lucrări împodobesc copertile revistei. Răzvan Ion întreprinde o analiză a modei din unghi de vedere sociologic – ne ajută ea să ne distingem de unii, sau, dimpotrivă, să ne identificăm cu alții? –, iar Vladimir Bulat ne reamintește că arta este și o afacere, în care falsurile joacă un important rol comercial. Citiți glosarul din finalul articolului său, veți profita fără a cheltui! De ce colecționăm lucruri „inutile”, se întreabă Heinz-Norbert Jocks, dar răspunsul complet îl vom afla din numărul nostru de primăvară. Deocamdată, reținem că experiența tactilă este rezervată colecționarului care scoate obiectele de artă din mediul lor natural, în timp ce amatorul obișnuit trebuie să se rezume la experiența pur vizuală, vizitând muzee și expoziții. Colecționarea de artă pare a fi singura activitate neafectată de criza economică, pe care Mircea Coșea o explică pe înțelesul tuturor, cu o claritate de sorginte carteziană.

Poți colecționa orice, numai muzică nu! Muzica nu este obiect, ci experiență, iar ea nu este aceeași pentru amator, respectiv pentru practicant. Gh. M. Ștefan este și una, și alta, de aceea comentariul său în marginea cărții lui Alfred Brendel merită toată atenția. Printre arte, nu putem trece cu vederea pe cea de-a șaptea, cinematografia. Robert Cardullo își face procese de conștiință pentru faptul că filmele pe care le-a iubit odinioară i se par acum lipsite de valoare: este vina artei cinematografice că se perimează, sau a lui, pentru că evoluează? Vaclav Belohradski nu se împiedică de estetica cinematografică, pentru că vede în filme o modalitate de decodare a problematicei politice. De aceea face, de la *Cetățeanul Kane* la *Truman Show*, o trecere în revistă a mijloacelor de manipulare pe care filmul le face posibile.

Trecerea de la imaginea cinematografică pe pânză la cea de pe ecranul televizorului, apoi la cea de pe monitorul calculatorului este examinată cu finețe de teoreticianul mijloacelor media, Jean-Claude Soulages. Filmul te face să visezi, televizorul te privește și te integrează ca personaj, calculatorul îți stimulează interactivitatea. Marina Dumitrescu ne amintește, însă, că o comunicare decorporalizată își pierde autenticitatea, după cum o arată pasiunea pelerinilor de a se apropia de relicvele care păstrează urma materială.

Ion Vianu ne propune, în locul unei ipoteze verificabile, o fantasmă. El crede că proliferarea de forme culturale, ca invenții tehnologice, imagini artistice, construcții teoretice etc. se explică prin angoasa provocată de viitorul imprevizibil.

Adrian Mihalache își pune întrebarea cum putem verifica eficacitatea comunicării, adică faptul că un mesaj a fost realmente înțeles. Nu răspunsurile la întrebările puse de emițător, ci întrebările pe care receptorul le ridică par a constitui dovada cea mai sigură a înțelegerii. Câteodată, înțelegerea este mai puțin importantă decât inspirația, după cum arată George Popescu, autorul unui excelent eseu despre Giacomo Leopardi, din secțiunea *Idei literare*, care trebuie citit în corelație cu demersul menționat anterior. Comunicarea monitorizată și instrumentalizată este preocuparea Rodicăi Binder, care analizează echilibrat argumentele pro și contra virtualizării.

Am selectat fragmente literare seducătoare, în *Biblioteca Lettre*. Alain de Botton ne oferă cinci motive în favoarea adulterului, și tot cinci împotriva lui. Paolo Giordano se pune în pielea unor combatanți NATO, în Afganistan. Avem plăcerea să vă oferim un fragment din *La revedere acolo sus*, roman inspirat din Primul Război Mondial, pentru care autorul, Pierre Lemaitre, a obținut premiul Goncourt, în toamna lui 2013. El trebuie corelat cu analiza Rodicăi Grigore, din secțiunea *Idei literare*, care pune romanul lui Lemaitre în contextul literaturii românești și internaționale referitoare la Marele Război. J.M. Coetzee, Bedros Horasangian, Kathrin Schmidt, Eli Shafak și T.O. Bobe ne oferă mostre de literatură de mare calitate, delectantă și emoționantă.

Kierkegaard îi intrigă pe toți, pentru că nu este un filosof de cabinet, preocupat de metafizică, gnoseologie, epistemologie etc., ci de probleme de viață, în care fiecare se poate recunoaște. Privit din perspectiva culturii universale, de către Pascal Bruckner, dar și din aria culturii daneze, de către Suzanne Brøgger, el ne interesează și chiar ne interoghează. Îi alăturăm, atât pentru contrast, cât și pentru consonanță, studiul aprofundat al Paulei Sabău despre poetul de inspirație creștină, Daniel Turcea. Încheiem secțiunea cu un fragment din cartea atât de discutată și de criticată a lui Alain Finkielkraut, *Identitatea nefericită*, în care autorul deplânge decăderea idealului culturii „adevărate”.

Correspondenții noștri ne plimbă prin lumina Ierusalimului (Carmen Firan), prin împrejurimile rezidențiale ale Moscovei (Mihail Riklin), prin strălucirea lui Mexico-City (Stefan Wimmer), iar Mircea Țicudean ne duce la Praga, pentru a ne oferi un portret acid, în maniera lui Goya, al președintelui Milos Zeman.

Am făcut cum am putut mai bine o înlăntuire de texte bune. Rămâne cititorului șansa de a le lega în rețele mai mult sau mai puțin previzibile.

Adrian Mihalache

SUMAR Nr. 88

Retrospective

- Michael Hofmann – Cântecul „Faciei” la Viena.....3
 Carlos Fraenkel – Gentleman și luptător de gherilă.....6
 Vera Molea – Actori și trupe de teatru franceze la București (1830–1940).....9
 Agnieszka Romanowska – Bocitoare în Pădurea Arden: Czesław Miłosz și *Cum vă place*.....16

Arte și economie

- Iolanda Malamen – Un pictor alături de noi: Sorin Ilfoveanu.....20
 Răzvan Ion – Moda și politica esteticii.....23
 Vladimir Bulat – Fals, copie, replică.....25
 Heinz-Norbert Jocks – Viața în cimitirul lucrurilor.....28
 Mircea Coșea – Criza datoriei suverane: accident, sau fatalitate?.....38
 Gheorghe M. Ștefan – Formă și fenomen în muzică.....40
 Robert Cardullo – Rememorând filmele trecutului.....42
 Václav Belohradsky – No Exit.....46

Comunicare

- Jean-Claude Soulages – Imaginea-ecran, de la pânză la interfață.....49
 Marina Dumitrescu – Pelerinajul, între Orient și Occident.....52
 Ion Vianu – Animal excessivum.....55
 Adrian Mihalache – Comunicare și înțelegere.....60
 Rodica Binder – Spre un nou totalitarism?.....63

Biblioteca „Lettre Internationale”

- Alain de Botton – Cum să ne gândim mai mult la sex...66
 Paolo Giordano – Corpul uman.....71
 Pierre Lemaitre – La revedere acolo sus.....74
 J.M. Coetzee – Copilăria lui Isus.....77
 Bedros Horasangian – Rita.....83
 Kathrin Schmidt – Crapi chercheliți.....87
 Elif Shafak – Palatul Puricilor.....89
 T.O. Bobe – Stimată doamnă Gwyneth Paltrow.....93

Idei literare

- Pascal Bruckner – Kierkegaard, Christ Dandy.....96
 Suzanne Brøgger – Nud cu tricorn.....99
 George Popescu – În jurul eternului nimic.....101
 Paula Sabău – Daniel Turcea, un mistic al suferinței...104
 Rodica Grigore – Războiul câștigat al generației pierdute.....108
 Alain Finkielkraut – Identitatea nefericită.....111

Comentarii și corespondențe

- Carmen Firan – Cer și piatră: Ierusalim.....114
 Mihail Riklin – Victoria lui Navalnii.....116
 Stefan Wimmer – Mexico City – orașul pierzaniei.....117
 Mircea Țicudean – Milos e aproape rege.....121

LETTRE INTERNATIONALE

Ediția română

apare sub auspiciile

INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Președinte: Lilian Zamfiroiu

Redacția: Aleea Alexandru nr. 38

011824 București, România

Tel.: (+40)0317.10.06.34

Fax: (+40)0317.10.06.07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro

AUTORI

BELOHRADSKY Václav – filosof, sociolog și politolog ceh; profesor de sociologie la Universitatea din Trieste; trăiește în Italia
BINDER Rodica – jurnalist de origine română; membru al Asociației Jurnaliștilor Germani (DJV); trăiește în Germania
BOBE T.O. – scriitor român
DE BOTTON Alain – scriitor și producător TV elvețian; trăiește la Londra
BRØGGER Suzanne – scriitoare daneză, membru al Academiei Daneze
BRUCKNER Pascal – filosof, romancier și eseist francez; Premiul pentru literatură „Renaudot” 1997
BULAT Vladimir – istoric și critic de artă român
CARDULLO Robert – dramaturg, scriitor, editor și traducător american; profesor de Științe ale Comunicării la Universitatea Ege din Izmir, Turcia
COETZEE J.M. – scriitor și profesor universitar sud-african; Premiul Nobel pentru Literatură 2003
COȘEA Mircea – politician, economist, diplomat, scriitor, jurnalist și profesor de economie la Academia de Studii Economice, București
DUMITRESCU Marina – jurnalist și scriitor român

FIRAN Carmen – scriitor român, trăiește la New York
FINKIELKRAUT Alain – filosof francez
FRAENKEL Carlos – filosof și scriitor german; profesor la McGill University, Montreal
GIORDANO Paolo – scriitor italian
GRIGORE Rodica – scriitor și profesor român
HOFMANN Michael – scriitor, poet și traducător german
HORASANGIAN Bedros – scriitor și eseist român
ION Răzvan – profesor la Universitatea din București, curator, manager cultural
JOCKS Heinz-Norbert – scriitor și jurnalist german; trăiește la Düsseldorf și Paris
LEMAITRE Pierre – scriitor și scenarist francez; Premiul „Goncourt” 2013
MALAMEN Iolanda – scriitor și publicist român
MIHALACHE Adrian – profesor universitar român la Universitatea „Politehnica” din București, scriitor și critic de teatru
MOLEA Vera – cercetător la Biblioteca Metropolitană București
POPESCU George – scriitor, critic literar, traducător, conferențiar universitar la

Facultatea de Litere a Universității din Craiova
RÎKLIN Mihail – filosof rus, profesor la Universitatea Humboldt din Berlin; Premiul de Carte pentru Concordie Europeană, Leipzig 2007
ROMANOWSKA Agnieszka – scriitoare poloneză, doctor în Filologie
SABĂU Paula – profesor de limba și literatura engleză
SCHMIDT Kathrin – scriitoare germană; Premiul de Literatură „Deutscher Buchpreis” 2009
SHAFK Elif – scriitoare de origine turcă născută în Franța; profesor la Departamentul de Studii despre Orientul Apropiat al Universității din Arizona
SOULAGES Jean-Claude – sociolog francez; profesor la Universitatea din Lyon
ȘTEFAN M. Gheorghe – profesor la Universitatea „Politehnica” din București
ȚICUDEAN Mircea – jurnalist român, lucrează la „Europa Liberă” Praga
VIANU Ion – psihiatru și scriitor român
WIMMER Stefan – scriitor și jurnalist german, reporter și producător de televiziune în Ciudad de Mexico

Ilustrațiile: pp 4, 27, 72 – albumul Tudor Banus, *Parc(o)urs*, Editura Institutului Cultural Român, 2010; p 53 – albumul *Marin Gherasim*, Editura Institutului Cultural Român, 2007; p 73 – albumul *Corneliu Michăilescu. Călătorie prin imposibilul cotidian*, Editura Institutului Cultural Român, 2013; pp 113, 116 – albumul *Aurel Bulacu*, Editura Institutului Cultural Român, 2012

Mulumim artistului plastic Sorin Ilfoveanu și AnnArt Gallery pentru dreptul de reproducere în „L.I.” ediția română a copertelor I, IV și a ilustrației de la p 21, Foto Nicu Ilfoveanu; lucrările au făcut parte din expoziția *Sorin Ilfoveanu: Alb*, organizată de AnnArt Gallery, mai 2013.

Mulumim: Fondul de documente și manuscrise „Daniel Turcea”, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Iași, România, pentru dreptul de reproducere în „L.I.” ediția română a ilustrațiilor de la pp 105, 106.

Ilustrațiile autorizate de Visarta © AUTORIZAT DE VISARTA, BUCUREȘTI, 2005: p 7 – D.A. Siqueiros © SOMAAP, Mexico-City; pp 10, 13, 120 – Marc Chagall © ADGAP, Paris; p 50 – Joan Miró © ADGAP, Paris; pp 68, 94 – Francis Picabia © ADGAP, Paris

TRADUCĂTORI

SIMONA BRÎNZARU

Identitatea nefericită

ILEANA CANTUNIARI

Kierkegaard, Christ Dandy

ONDINE DĂSCĂLIȚA

Viața în cimitirul lucrurilor

SORIN GEORGESCU

Crapi chercheliți

SORIN GHERGUȚ

Cântecul „Faclei” la Viena

MIHAELA GHIȚĂ

Rememorând filmele trecutului;
Cum să ne gândim mai mult la sex

IRINA HOREA

Copilăria lui Isus

IRINA IONESCU

No Exit

MONICA MATEESCU

Imaginea-ecran, de la pânză la interfață;
Comunicare și înțelegere

SANDA MUNTEANU

Mexico City – orașul pierzaniei

VLAD RUSSO

Corpul uman

HERTA SPUHN

Gentleman și luptător de gherilă;
Nud cu tricorn; Victoria lui Navalni

ADA TANASĂ

Palatul Puricilor

TRISTANA IR

La revedere acolo sus

GEORGE VOLCEANOV

Bocitoare în Pădurea Arden;
Czeslaw Milosz și *Cum vă place*

LETTRE INTERNATIONALE

EDIȚIA ROMÂNĂ • Revistă trimestrială • nr. 88 iarna 2013-2014

Editată de INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN, București, Aleea Alexandru, nr. 38, sector 1 – 011824

Director fondator: ANTONIN J. LIEHM

Director fondator al ediției române: B. ELVIN

Consiliul redacțional: CARMEN FIRAN, IRINA HOREA, NICOLAE MANOLESCU, GEO ȘERBAN

Redactor-șef: AURA GHERGUȚ

Redacția: ADRIAN MIHALACHE, redactor coordonator, ANA NEDELEA, redactor, MĂDĂLINA MARCU, secretar de redacție

Transpunere machetă și tehnoredactare: IONELA STRECHE

Adresa: Aleea Alexandru nr. 38, sector 1 – 011824, București. Tel.: (+40)0317.10.06.34, Fax: (+40)0317.10.06.07

e-mail: lettre.internationale@icr.ro • website: www.icr.ro • ISSN – 1220-5998

EDIȚII EUROPENE

La ROMA apare simultan LETTERA INTERNAZIONALE. Direcția: Federico Coen, A.J. Liehm, Vittorio Strada. Redactor-șef: Biancamaria Bruno. Adresa: c/o Lelio Basso Foundation, via della Dogana Vecchia 5, 1-00186 Roma. Tel.: 0039/6/68300644, Fax: 0039/6/6876163, Internet: <http://www.nclck.com/spin/letera>.

La BERLIN apare simultan LETTRE INTERNATIONAL. Direcția: Frank Berberich, A.J. Liehm. Redactor: Esther Gallodoro. Adresa: Elisabethhof, Portal 3B, Erkelenzdamm 59/61 D-10999 Berlin. Tel.: 0049/30/30870452, Fax: 0049/30/2833128. E-mail: lettre@lettre.de

La MADRID apare simultan LETRA INTERNACIONAL. Direcția: Salvador Clotas, A.J. Liehm. Director adjunct: Manuel Ortuero Armas. Coordonator: Rosa Pereda. Secretar de redacție: Mercedes García Lenberg. Adresa: Monte Esquinza 30, 20 dcha E – 28010 Madrid. Tel.: 0034/1/3104696, Fax: 0034/1/3194585 Internet: <http://www.arce.es/Letra.html>.

La BUDAPESTA apare simultan LETTRE INTERNATIONALE-ALAPITVANY LAPJA. Direcția: A.J. Liehm, Eva Karády. Adresa: c/o Európai Kulturális Alapítvány, 1053 Budapest, Egyetem tér 1, Tel./Fax: 00361/2126748. E-mail: lettre@c3.hu